Szabó Ákos

Szaktanácsadó, Székely Gazdaszervezetek Egyesülete

„Az is egy fontos feladat kell legyen szerintem, hogy felmérjük a gazdatársadalmat...”

Szakemberként Ön milyennek ítéli meg agrár témakörben a szakmai ismeretterjesztést?

Amennyire nekem rálátásom van itt a Székelyföldön történő mezőgazdasági képzésre, lényegében ezt két részre lehetne osztani. Vannak azok, amelyeket az állami intézmények hirdetnek, a Mezőgazdasági Igazgatóságok szerveznek és van az, amit a civilszervezetek. Ilyenek például Háromszéken a LÁM Alapítvány, vagy az Agro Caritas Gyergyóban. Én úgy látom, és volt is alkalmam egy rövid ideig közelebbről megismerni azt, amit az állami intézmények szerveznek. Szerintem az már idejét múlt, elavult amit a Mezőgazdasági Igazgatóságok szerveznek. Ezek a rövid óraszámban leadott elméleti anyagok…hát valamilyen elméleti tudást szerezhetnek a gazdák, de én úgy látom, hogy nagyon-nagyon kevés ebből az, amit otthon, a saját gazdaságukban, kint a mezőn, a terepen, tudnak hasznosítani. Ezzel szemben az, amit ezek a civilszervezetek vagy a gazdaszervezetek szerveznek, annyival jobb, hogy a legtöbb esetben gyakorlati, legalább bemutató jellegűek, ha nem is társul képzés hozzá. Sokkal gyakorlatiasabb. Az elméletből is csak az a mennyiség, ami szükséges a gazdáknak. Akik gazdálkodnak, nagyon jó gyakorlatban használható praktikákat tanulhatnak meg. Az a helyzet, hogy ezek a gazdák, akik már gazdálkodnak mindenféle szakmai képesítés nélkül, ők gyakorlatban tudják és nagyon gyakran jól csinálják amit csinálnak, de nem tudják, hogy azt miért csinálják. Ezt megtanítani nekik, és az összefüggésekre rávezetni őket azzal kapcsolatban, amit csinálnak, és még ha kiegészíted pár dologgal, az mihez fog vezetni egy növény fejlődésében, az nagyon fontos. Erre kellene fektetni a hangsúlyt. Most az elmúlt években ami folyt, vagyis ez a diplomagyártás, mert mindenféle pályázathoz, meg mindenféle támogatási csomaghoz szükség volt képzésekre, annak gyakorlati haszna nem volt semmi, azon kívül, hogy kaptak egy diplomát és ezért kaptak plusz támogatást a területalapú támogatás mellé. Mindezt azért, mert

ők elvégeztek egy olyan kurzust, amiből elméletileg kellet volna tudják ők azt, hogy a Natura 2000-es területeken hogyan és milyen ciklusokban kaszáljanak, hogy a védett növényeknek például legyen idejük a magot visszahullatni és újra legyen abból védett virág jövőre. Ez elméletben nagyon szépen működött, gondolom bizonyos statisztikák nagyon szépen is mutatják, de a gyakorlatba szerintem ebből nagyon kevés ment át.

A térségi ismeretterjesztésben még milyen eljárásokat tart fontosnak a tanfolyam jellegű képzések mellett?

Én úgy gondolom ahhoz, hogy egy térségben, területen fejlesztéseket lehessen eszközölni, vagy olyan fejlesztési terveket lehessen készíteni, amik fenntarthatók és hosszútávúak, ahhoz kellene tudni először is, hogy mivel állunk szemben. Nagyon kevés információval rendelkezünk azzal kapcsolatban, hogy Székelyföldön most milyen a gazdatársadalom összetétele. Tudjuk mindenféle központi statisztikából, hogy emelkedő az agrártársadalom, de nem ismerjük ezeket az embereket. Például a Magyar Agrárminisztérium által támogatott ez a falugazdász program, abból a szempontból is új, hogy kicsit közelebb lehet menni a gazdákhoz, és amellett, hogy ezek a szakemberek falugazdászok, rengeteg olyan információval rendelkezhetnek – nem csak szakmai, hanem pályázatoktól kezdve sok mindenen át –, ami fontos lehet a gazdának. Az is egy fontos feladat kell legyen szerintem, hogy felmérjük a gazdatársadalmat és tudjuk, hogy kikkel állunk szemben. Akkor lehet csakis jövőt építeni, ha ilyen félig politikus kifejezéseket akarok használni. Most az látszik bőven a gazdatársadalomban, hogy van egy elég nagy része, ami idősebb gazdákból áll, őket nagyon nehéz már változtatásokra bírni, ezt saját tapasztalatból is tudom mondani, hogy mindegy, hogy év végén ha vonalat húzunk az plusz vagy mínusz lesz, mert ahogyan megszokta, úgyis úgy fogja továbbra is csinálni. Viszont van egy olyan széles réteg, akik például jönnek a gazdálkodó családokból a fiatalok, akik már bátrabbak és újítani akarnak, nekik már teljesen más dolgokat kell megmutatni azzal kapcsolatban, hogy hová tudnak fejlődni, és sokkal fogékonyabbak erre. Van egy olyan réteg, amelyik semmiféle gazdálkodói családi hagyománnyal nem rendelkezik, viszont belefog, és először csak hobbi szinten, aztán egyre komolyabban kezd foglalkozni mezőgazdasággal. Nekik teljesen mást kell mutatni. Nekik az alapoktól meg kell tanítani mindent. Ezek az emberek fogékonyak arra, hogy autodidakta módon rengeteget tanulnak.

Akkor a gazdák igényeinek a megismerése lenne egyfajta továbblépési lehetőség?

Igen, ez az első lépés szerintem ahhoz, hogy tovább lehessen lépni. Biztos vagyok benne, hogy az is egy fontos dolog, ami Székelyföldön nagyon jellemző, hogy kell lássák, meg kell fogják. Kell legyen egy „mintagazda" szerintem, akit meg lehet mutatni, hogy ne, itt van a szomszédodban, ugyan onnan indult ahonnan te, picit másképpen csinálta mint a nagyapja, de ugyanazokat az elveket követve, és máshová jutott.

Akkor lényegében a gazdák közötti tapasztalatcsere is egy lehetőségnek tűnik!

Igen, mindenképpen. Egyre több olyan gazda van itt a környékünkön is, akit meg lehet mutatni, aki példaértékű. Ehhez már nem kell Svájcba menni, hogy egy hegyvidéki gazdálkodásba egy jó gazdaságot lehessen mutatni, mert egyébként fél Székelyföld ott nevelkedett Svájcban. Kétkezi munkát végzett, haza jött, elleste ott, amit elkellett és elkezdte itthon megcsinálni, persze a helyi viszonyokra adaptálva. Van remény, át fog alakulni az egész gazdatársadalom olyan szempontból, hogy aki fogékony az újra, aki látja, hogy min kell változtatni, a piaci igényekhez minden körülmények között igazodni kell, az meg fog maradni. Akik a tanulásra és az újra nem fogékonyak, azok le fognak morzsolódni. Át fog alakulni a gazdatársadalom, s szerintem van jövője.

Az agrártermelők számára gyakran merülnek fel napi gondok, problémák, a munkavégzésük során. Az ilyen problémás helyzetekben Ön mit tapasztalt, kihez fordulnak a gazdák?

Én azt egy pozitívumnak látom, és a mi egyesületünk majdnem két éves tevékenysége alatt most már úgy érzem, hogy egy pozitív dolog, hogy egyre gyakrabban hívnak minket, falugazdászokat a gazdák. Egyre több dologgal fordulnak hozzánk. Persze ezt a szaktanácsadói rendszert is szokniuk kell a gazdáknak. Mi nem tudjuk helyettük megoldani a problémájukat, hanem megoldási javaslatokkal tudunk szolgálni nekik, alternatívákat tudunk mutatni. Egyébként az emberek hajlamosak úgy gondolni, hogy oldja meg helyettük valaki a dolgokat. Erre nagyon jó példa az öntözés kérdése itt a Csíki-medencében. Nagyon sok alcsíki pityókás gazdának ez probléma. Mindenki szeretne öntözni, viszont nagyon sokszor szembesültem azzal a hozzáállással, hogy akkor ezt valaki oldja meg nekik, jöjjön a vízügy, adjon pénzt az állam, adjon pénzt az Unió, intézze el a Megyei Tanács. A

lényeg, hogy nekik legyen ott a földjük végén a víz, holott ez sehol nem erről szól, a világban sehol nem így működik. A gazda, ha fejleszteni szeretné a gazdaságát, akkor annak van ára. Az jó, hogy ha az állami intézmények nem gördítenek fölösleges akadályokat eléjük, vagy van egy olyan tanácsadói rendszer, amely segítik őket, vagy kitalálnak valamilyen struktúrákat, de a befektetésbe, a kezdő befektetés elvégzésébe részt kell vegyenek a gazdák is. Az nem lehet ingyenes. Ez például nem érett meg itt.

Ez vajon a helyi társadalmi sajátosságokból fakadhat?

Ez érdekes kérdés. Azt nem tudom eldönteni, hogy az elmúlt harminc évben mit kaptak készen ezek az emberek, de mindenképpen vagy egy olyan réteg, aki megtanulta a tehetetlenséget a kommunista rendszerben, hogy nem kell semmit tenni, elég ha nyolctól négyig a gyárban dolgozunk és utána le lehet ülni és nem kell gondolkodni igazából. Megmondják, hogy merre kell menni, és akkor megyünk arra. Ez nagyon rég nem így működik, és ezt még nem tanulta meg a székely ember az elmúlt harminc évben, hogy ez nem megy így. Ha csak a fogyasztói szokásokból indulunk ki, amelyek rettenetesen megváltoztak az elmúlt időben és folyamatosan változnak, ezekhez az igényekhez nagyon nehezen nő fel a székely gazdatársadalom. Nagyon nehezen érti meg, hogy neki is alakulnia kell ahhoz, hogy a termékét vagy a terményét keressék, megvásárolják. Úgy már nem lehet eladni sem krumplit, sem marhahúst, mint a kilencvenes években, vagy a kétezres évek elején.

A gazdák általi szakmai segítségkérésben esetleg vannak-e pozitív tapasztalatok?

Az a másik, amit még egyébként nem sikerült összehangolni, hogy ha állami szervekről beszélünk, a gazdák nehezen mennek be a városba egy irodába, hogy segítséget kérjenek. Ki kell menni, közel kell menni a gazdához és ott helyben kell felvenni velük a kapcsolatot. Régebben volt a Mezőgazdasági Igazgatóságnak egy-egy embere majdnem minden községben, ami már nagyon rég nem működik. Az Agrárkamarák egyáltalán nem működnek. Én azt látom, hogy mondják a bajukat és várják a segítséget a gazdák, de azt még nem tanulták meg a gazdák, hogy elmenjenek segítséget kérni. Oda kell menni hozzá, időt kell szánni, akár egy fél napot arra, hogy megmutassa az egész gazdaságot, ott kiderüljenek, hogy mik a problémák. Olyan dolgok merülnek fel, amikről nem is tudják, hogy gondot

jelenteken, ő még nem jött rá, hogy az probléma. Viszont amikor felhívjuk a figyelmét, hogy ezt akár csinálhatja másképpen, akkor utána nagyon hálás és megszületik az a bizalmi viszony a szaktanácsadó és gazda között, ami az alapja mindennek. Ez nagy munka egyébként és sok felelősséggel jár, mert a gazdának csak olyan dolgot lehet javasolni, amit ő tud használni. Ha egyszer rájön, hogy neki nem pont azt mondták, amit kellett volna, akkor nagyon nehéz utána bármit is kezdeni vele. Tehát itt fontos, hogy azok az emberek, akik ebben a részében dolgoznak a mezőgazdaságnak, azok nagyon jól felkészültek legyenek szakmailag.

Az agrárium kapcsán gyakran előtérbe kerül a műszaki, technológiai innováció kérdése, ami eléggé költségigényes is. De emellett az Ön véleménye szerint van-e kapcsolat a képzettség, a tudásigény és a műszaki újítások elfogadása között?

Szerintem a mi zónánkban, akár Székelyföldről, akár Hargita megyéről beszélünk, ezek a gépesítések, az innováció és a IT-nak az összefonódása kicsit másképpen tevődik fel, mint az alföldi nagy szántóföldű növénytermesztésben. Ott már a nagy, több ezer hektáros gazdaságokban az automatizálás nélkül, a GPS technológia nélkül már nem is lehet elképzelni egy gazdaságot úgy, hogy rentábilis legyen. Nálunk ez kicsit másképpen működik, mert ezeket a technológiákat meghonosítani sokkal nehezebb, akár a birtokstruktúrák miatt is, a sok kis parcella miatt, meg a nagyszámú gazda miatt. Én azt látom, hogy most kicsit ez egy lerágott csont, mindenki a munkaerőhiányról beszél, de az egyik mozgatórugója ez a dolognak, hogy már nem lehet munkaerőt találni, és ezért rá van kényszerítve az itteni gazda is, hogy gépesítsen. Amikor nem találnak egy traktoristát, aki egy szezont végig ül, akkor kénytelenek olyan gépeket vásárolni, hogy az állatoknak egyedül a gazda is tudja megtermelni a takarmányt. Ezek mind nagy befektetések, de viszont nem igazán van más út.

És hogyan lehet innen előrébb lépni?

Igazából eddig is volt erre elég sok lehetőség. Az elmúlt közös agrárpolitikai időszakban is sok lehetőség volt előrébb lépni. Számomra egy talány egyébként, hogy Hargita megye az elmúlt időszakot miért csak annyira használta ki pályázati szempontból, amennyire, és ezzel szemben Kovászna megye sokkal jobban. Itt ezt is lehetne sokáig elemezni, hogy mi játszott ebben közre. Nem vagyunk egyébként ahhoz sem hozzászokva, itt is elég sok volt a fiatal gazda pályázaton az érdeklődés,

mert az nem kívánt önrészt. Annak a pályázható összege 40-50 ezer euró környékén volt és fejlesztési szempontból az nem egy nagy összeg. Abból olyan nagyot nem lehet fejleszteni egy gazdaságban. Mindenki várta, hogy olyant kellene kérni nagy összegre, hogy ő ne kelljen semmit hozzátegyen. Ugyan az van, hogy a gazda nem érti meg, hogy neki is muszáj. Ha fejleszteni akarja a gazdaságát és ebből a szempontból egy kérdés számomra, hogy miért nem működött itt jobban nálunk. Azt látom, hogy a gépesítés és a technológiák behozatalánál, a relatív kis gazdaságok és a tőkehiány mind akadályozták ezeket a fejlesztéseket.

Amúgy a gazdák fel vannak készülve ezekre az új technológiákra, tudnák ezeket használni a munkavégzésük során?

Szerintem az, aki életvitel szerűen a mezőgazdaságból él és nem csak munka mellett jövedelemkiegészítésként szerepel a mezőgazdaság, azok igen. Azok azért eljárnak kiállításokra, különböző fórumokra, látják az új technológiákat, ők is jobban szeretnék csinálni. Mindenkinek az a célja, hogy olcsóbban és többet termeljen. Én úgy látom, hogy igen. Van Háromszéken, de akár Alcsíkon is egy-két olyan krumplitermesztő, aki jobb termeléstechnológiával termeszt, mint Hollandiában, ami a krumplitermesztés szempontjából az elitnek számít Európában. A gazdák között nagyon működik az is, hogy ha meglátják, hogy az egyik vett valamit, amivel könnyebb a dolga, kicsit jobban tud dolgozni, akkor ők is olyat akarnak és harcolnak, hogy nekik is olyan legyen. Erre egyik példa, amit tudok mondani, az a krumpliszedő kombájnok esete például Szépvízen. Nyolc-kilenc évvel ezelőtt jelent meg az első egysoros krumpliszedő és minden gazda nézte, hogy ez csak egy sort szed ki egyszerre, ezzel soha nem lehet végezni, ez hülyeség. Persze ők azt nem látták akkor még, hogy nem százötven emberrel kellett dolgozni, hanem elég volt csak tíz és pár éven belül, amikor a munkaerőhiány és egy csomó minden közbejött, már Szépvízen nincs olyan nagy krumplitermesztő, aki ne géppel szedné.

A szakmai ismeretterjesztésben, tájékoztatásban vagy képzésben, vagy akár a gyakorlati tanácsadásban kapnak-e szerepet a különböző digitális eszközök?

Igen, szerintem egyre inkább és ezt mi is tapasztaltuk főleg ebben a vírusos időszakban is, hogy egyre több gazda használja például a Facebookot. Most már felhívások közzététele, vagy bármilyen hírmegosztás, vagy információ, szakmai

anyagok megosztása, az nagyon jól működik a Facebookon. Nézettségi számok már nagyon jól mutatják. Egyre több mobilapplikáció is elérhető, ami a termesztésbe segítheti a gazdát. Rengeteg olyan applikáció van, amivel az ember ha kimegy a mezőre és a növénynek a beteg levelét lefényképezi a telefonjával, akkor az néhány másodperc múlva kidobja, hogy milyen betegség van. Egyre jobb ilyen applikációk vannak.

És ezt alkalmazzák a gazdák?

Igen, főleg a fiatal generáció. Az a réteg, akinek még ilyen nyomógombos telefonja van az nem és az nem is fogja soha, de egyre többen vannak azok, akik igen. Van olyan, aki különböző hírleveleket kap, rengeteg információt megkapnak a neten a gazdák és egyre tudatosabban, egyre több embernél látom azt, hogy különböző szakportálok hírlevelezéseire fel vannak iratkozva és célzottan kapják az információkat, és ki is próbálják azokat. Elmennek a növényvédő szaküzletekbe és azt mondják, hogy ők azt olvasták, hogy ez jó és akkor ők kipróbálnák. Jó irányba tart ez az egész.

Az interjút készítette: Szász Mária-Magdolna

Gál Attila

Szaktanácsadó, Székely Gazdaszervezetek Egyesülete

„A jelenlegi állapotban mindenki megoldja valahogy…”

Napjainkban egyre többen próbálkoznak a mi térségünkben is olyan gazdálkodási formával, ami térségünkre nem volt eddig jellemző. Az ilyen tevékenységek elindításához szükséges valamilyen új szakmai tudás, máshol látott példa. Ugyanakkor a működésükben is szükség van szakmai tudásra, viszont gyakori, hogy a termelők, tenyésztők nem rendelkeznek ennek megfelelő szakirányú végzettséggel, tudással. Ennek fényében arról szeretném kérdezni, hogy az ismeretterjesztéssel, a tanfolyam vagy más jellegű szakmai képzéssel kapcsolatban Önnek mi a véleménye, milyennek ítéli meg az agrár témakörben a szakmai ismeretterjesztést?

A térségünkre jellemző az, hogy az információ egy kicsit nehezen áramlik, mert ami minket érint információ, az Bukarestben születik meg és akár napok és hetek is eltelnek, amíg dekódolva lesz, magyar nyelvre lefordításra kerül, és azt sem minden esetben fordítják szakemberek. Esetenként vannak értelmezési problémák. Az információ még mindig inkább szájról szájra terjed, az írott sajtónak is nagy szerepe van, lassan ez az egész próbál átkerülni az online térre, különböző közösségi portálokra, inkább azt látom, hogy különböző csoportosulások vannak, különböző gazdaszervezetek, szövetkezetek, egyesületek, ahol próbálják ezeket úgy becsatornázni és a tagság fele továbbítani, érthetővé tenni. Ugyebár a gazdálkodó embernek nincs nagyon ideje, főleg szezonban, hogy üljön a számítógép előtt, vagy az újságot forgassa. Mezőn van, sok dolga van. Esetleg este, vagy néha hétvégén van ideje rápillantani. Ez esetenként egy-egy információnál idejében van, más információnál már késő. Fontos az írott tájékoztatás, de úgy látom, hogy már lassan az online térbe terelődik ez az egész. Főleg most a vírus nyomán nagyon online térbe került a kommunikáció és a hírközlés is. A pályázati leadás is teljes mértékben oda került, tehát a fizikai kontaktus lassan kivonódik.

A tanfolyam jellegű képzésekről mi a véleménye, elmennek egyáltalán az ilyenekre a gazdák?

Ránk, székelyekre jellemző ez az úgymond zárkózottság, nem vagyunk nyitottak új dolgokra, járja mindenki a maga útját. Viszont nyitottságot látok most, én azt kell mondjam, hogy ha sikerül őket megszólítani és számukra érdekes témával tud az ember hozzájuk fordulni vagy előadást tartani, akkor hallgatnak az emberre. Gyakran információt kérnek, követnek, persze meg kell bizonyosodjanak ők is, hogy ennek a dolognak haszna van, időt kell rá szánjanak, kicsit nehéz velük az időpont egyeztetés, mert minden ágazatnak külön időpontba kell ott lenni. Az állatok esetében reggel és este, napközben a mezőn, nehéz őket mozgósítani. A növénytermesztők talán egy kicsit rugalmasabbak. Én úgy látom a fórumsorozatok során, vagy bármilyen előadásunk van, hogy a gazdákat érdekli.

Akkor azt mondható, hogy van egy tanulási igény a gazdák felöl!

Van, de ugye mindenki egyből a bőrén érzi, hogy a gyakorlatba is tudja-e ültetni a dolgokat, hallottakat, olvasottakat. A legnagyobb dolognak én azt látom, hogy kiszámíthatóság kellene, hogy ők a saját gazdaságukat kiszámíthatóvá tudják tenni. Nagyon sokan gazdálkodnak, de nem látják a végét. Csinálják, mert ezt látták, ezt örökölték, ebbe születtek bele, ezt szeretik, ez az életforma az övék, de nem biztos, hogy a végén, amikor vonalat húznak, akkor jól is jönnek ki. De lehet hogy egy kicsi finomhangolással, amiben ugye a szakemberek, mi tudunk segíteni, akár több dolgot is tudnak létrehozni.

És a gazdák felismerték ennek a lényegét, fontosságát?

Én saját magamról tudok mondani véleményt. Én nagyon sok, főleg tehéntartó gazdával találkoztam. Sokan megkerestek, főként húsmarhásokkal vagyok kapcsolatban, nagyon igénylik a tudást, hívnak. Most inkább online, telefonon, emailen tartjuk a kapcsolatot. Vakcinázási protokoll, „deparazitálás”, mit adjanak az állatoknak, mikor válasszák, hogy fedeztessenek, hogy borjaztassanak, ezek a leggyakoribb kérdések. Vannak olyanok, akik már benne vannak, ott is lehet még ezt azt javítani, vannak olyanok, akik most kezdik. Sokaknak meg van az anyagi forrás és szeretnének valamihez kezdeni, azok jobban rá vannak utalva a szakemberekre. Tehát van igény, keresnek, segítünk ahol tudunk.

És a gazdákban tudatosodott, hogy kihez, kikhez kell fordulni?

Romániában már egy ideje téma, hogy nincs agrárkamara. Bukarestben nagy erőfeszítések vannak, hol osztrák, hol magyar mintára próbálják létrehozni a gazdáknak az érdekképviseletét. Ennek különböző formáját próbálják létrehozni. Ez még jelenleg nincs, így a gazdák a helyi szakemberekhez fordulnak. Akár hozzánk, falugazdászokhoz. Most minden községben van állatorvos, nagyon megy a tapasztalatcsere, ami nagyon fontos. Nagyon fontosnak látom a-ból b-be elvinni a gazdát, megmutatni, hogy más hogyan csinálja, így is lehet. Én személy szerint szerveztem a tavaly Magyarországra egy utat, limuzinos marhatenyésztőket látogattunk meg. Székelyföld minden pontjáról voltak gazdák, ledöbbentek, hogy milyen egyszerűen, milyen nagyszerű dolgokat lehet csinálni. Ezeket is nagyon hasznosnak látom, a tapasztalatcseréket, kapcsolatba hozni őket egymással. Olyan is van, hogy akár községen belül nem tud az egyik gazda a másikról, hogy az is ugyanazt csinálja. Én úgy látom, hogy mind a képzéseknek, mind a tapasztalati úton szerzett tudásnak meg van a maga szerepe. A tapasztalatcserét én mindenképpen testközelibbnek, emberközelibbnek látom, mert van egy gazdaság, annak van egy vezetője, azzal lehet azonosulni. Azt látom, hogy hosszútávú kollaborációk, együttműködések születnek, ami mindkét félnek előnyös. Akár beszerzés, értékesítés, esetleg ha mindkét gazdaság odafejlődik, valami egyesületbe, szövetkezetbe való tömörülés. Ezeknek a mintagazdaságoknak, kapcsolatoknak, ágazatonkénti megkereséseknek, megszólításoknak és egymás közti megismerkedésnek haszna van. Én ezt látom a limuzinos marhatenyésztő gazdák között, hogy ez a kirándulás által nagyon összebarátkoztak, bikákat cserélnek, tenyészállatokat vásárolnak, együtt próbálnak értékesíteni, megosztják a tapasztalataikat, hívnak engem is. Gyakran összegyűlünk és megbeszéljük a dolgokat.

Akkor nem csak abban az esetben kérnek segítséget, ha már probléma van, például egy betegség, hanem a konzultáció folyamatos?

Én úgy látom, hogy igen. Mindenképpen megkeresnek engem is és a kollégáimat is, hogy na ezt hogy csináljuk, mi a véleményed, tartástechnológia, szabadtartás, fekvő boksz, mély almos, ne legyen mély almos, hány négyzetméter kell egy állatnak, mekkora etető szükséges stb. Vagy betegségek esetén, megy a borjaknak a gyomra, mit adjunk, mit vakcinázzunk, milyen megoldást keressünk. Folyamatosan

jól működik. Van az, hogy kimegyünk terepre, ott a gazdával szóba álluk, van az hogy felhívnak egy bizonyos problémával.

Még valami javaslat ehhez kapcsolódóan, hogy hogyan tudna ez a tanácsadás még hatékonyabban működni, miként lehetne fejleszteni?

Nekünk volt személyes megkeresésünk, ami kicsit helyenként hagyott rossz szájízt is, mert nem mindenki örül annak, hogy most megkeressük, akarunk neki segítséget nyújtani, vagy azt hiszi, hogy pénz ellenében van, holott nincs. Valahogy ezt kell, hogy megszervezni, megismerni őket, ők is minket. Ismeretterjesztő anyagok, kiadványok, újságokban megjelenni, Facebookon megjelenni, beszélni magunkról. Amit még fontosnak látok a jövőben, meg a tapasztalatok során, hogy a gazdákat kicsit behozni a digitális térbe és fejleszteni. Mikor azt mondjuk egy gazdának, hogy akár valamit küldjön el sms-ben, vagy írja meg emailben, akkor itt már fennakadnak. Ha azt mondjuk, hogy írjanak egy hivatalos szöveget, már nagyon el vannak akadva. Vagy akár a román nyelvet is mondhatjuk, mert itt is nagyon gyakran segítséget nyújtunk. Gyakran jönnek, megkeresnek ilyen téren is minket. Erre van is példám, a gazda nem értett szót szakmai, meg nyelvi problémák miatt egy törzskönyvvel kapcsolatban. Akkor átküldték nekem a telefonszámot és én egy ilyen tolmács, intéző szerepbe léptem. Tehát ilyeneket is vállalunk. Ezen kellene fejleszteni, meg bevonni őket a digitális térbe. Most nem tudom, hogy erre mennyire nyitottak. Az új generáció nyitottabb, az idősebbek kevésbé. Én azt látom, hogy információktól maradnak el azok, akik nem tartják a lépést. A pályázattal is mai napig jönnek be az irodába és kérdezik, hogy akkor még lesz-e ilyen magyar pályázat, holott én tényleg azt kell mondjam, hogy a csapból is ez folyt. Még olyan szintre is eljutottunk, hogy a helyi plébánosokkal is kihirdettettük a vasárnapi misén, hogy mindenkihez eljusson és mégis van olyan, aki jön s azt mondja, hogy eddig még nem hallott róla. Ilyenkor picit úgy mellbe is vág, hogy fórumokat tartottunk, beszéltünk róla, újságban benne volt, tévében és rádióban is ment, Facebookra is fel volt rakva és mégis vannak olyanok, akikhez nem jutott el. Azt látom, hogy az információáramlást kicsit kellene könnyíteni, felgyorsítani.

Ehhez a témához kapcsolódva a következőkben picit a technológiai innovációra kérdeznék rá. Ez a műszaki technológiai újítás eléggé költséges a gazdák számára, de emellett Ön hogyan látja, van-e kapcsolat, összefüggés a képzettség, tudás és a műszaki újítások elfogadása között?

Szerintem mindenképpen van valamilyen szintű összefüggés, aki több tudásra tett szert, az valamilyen szinten nyitottabb az új dolgokra, valamilyen szinten belekóstolt, belelátott ezekbe az új műszaki, technológiai megoldásokba. Azokat, akik elzárkóznak vagy nem nyitnak ezek fele, mindenképpen példával lehet motiválni. Megmutatni nekik, hogy bizonyos műszaki újítás mennyire hasznos. Szóban meggyőzni nehéz. Hiába beszél erről valaki nekik egy fél órát, ír egy cikket, vagy felkeresi őket, hogy ez milyen jó lenne a te gazdaságodba, mennyivel könnyebb volna, én úgy látom, hogy e téren eléggé visszahúzódók, zárkózottak az emberek. Ha van egy pozitív példa, amit fel lehet mutatni, akkor már egyből meggyőzőbb. Ha már van egy-két pozitív példa, akkor jobban nyitottak az innovatív dolgokban. Ha van egy-két merészebb aki bevállalja, a többiek is kíváncsiak lesznek rá. Sok esetben ennek eléggé jelentős anyagi vonzata is van, ezt mindenki saját maga kell eldöntse, hogy meddig nyújtózkodik úgymond.

A szakmai ismeretterjesztésben, tájékoztatásban, képzésben, vagy a gyakorlati tanácsadásban szerepet kapnak-e a digitális eszközök?

Farmok esetén nagyon sok nyilvántartás van. Van amit a törvény által kötelezően papíralapon kell tartani, de van például a farm nyilvántartás, amit bármelyik ellenőrző intézmény elfogad Microsoft Excel alapon is. Itt már bejön a számítógép, egy-egy előrelépett gazda már használja, online is hozzáfér dolgokhoz. Vannak különböző telefonos meg számítógépes applikációk, amelyek megkönnyítik a gazdáknak a mindenféle nyilvántartását. Ezeknek nagy szerepük van és előnyt is jelentenek, mert ott vannak kéznél mindig.

És Ön, mint szaktanácsadó ezt alkalmazza-e, ha a gazdák segítséget kérnek? Használ különböző webes felületeket, blogokat, vagy Facebook oldalt tanácsadásra?

Nekünk a Székely Gazdaszervezetek oldalon elérhetőségünk van, telefonos és email-es egyaránt. Ott mindkét formában szoktak lenni megkeresések. Konkrétan volt olyan, hogy felhívott egy gazda és azt mondta, hogy bele van bonyolódva ebbe a nyilvántartásba, hogy melyik tehene hogyan borjazzik és akkor ajánlottam neki egy programot, azt kipróbálta és használja. Volt olyan aki azt mondta, hogy neki

inkább segítsek, hogy a papíralapú milyen formátumú kell legyen, azt is elküldtem, neki ez volt az egyszerűbb, kézenfekvőbb. Néha a gazdára is kell szabni, sőt, minden esetben. Ha ő azt mondja, hogy papíralapon akarja tartani, akkor adunk neki egy dokumentumot és azt vezeti. Az a lényeg, hogy meglegyen.

És a közösségi média az agrár szaktanácsadásban nyújtott-e segítséget, vagy a gazdák ezt a funkciót még nem használják?

Használják, főleg az úgymond fejlettebb gazdák, de úgy látom, hogy rohamosan bővül a gazdáknak a száma. Ha most a családban van egy Facebook felhasználó, akkor biztos, hogy eléri már az agrárhíreket, lehet hogy azon a egyen facebookozik az egész család. Egy bizonyos szakcikkel a közösségi médiában el tudunk érni akár több száz, ezer embert. Úgy látom, hogy folyamatosan a dolgok terelődnek át ebbe az irányba. A szaktanácsadás is a vírus miatt kicsit háttérbe szorult, de reméljük, hogy visszajutunk a régi kerékvágásba.

Van valami, amit esetleg még elszeretne mondani az ismeretterjesztéssel, szaktanácsadással kapcsolatosan, amire nem kérdeztem rá?

Én azt látom, hogy mindenképpen szükség van rá, és szükség lenne egy komoly gazdaképviseletre is országos vagy helyi szinten, aminek lobbi és törvény befolyásoló ereje van. Most vannak egyesületek, szervezetek, én azt látom, most a törzskönyveket tudom példának felhozni, hiába hogy több gazda tömörül azokba a törzskönyvekbe, nincs befolyásuk, nincs erejük. Kérnek különböző minisztériumoktól és azok alárendelt intézmenyeitől szakmai dolgokat, támogatási formákat, enyhítéseket, néha feleletet sem kapnak, tehát ezért látnék fontosnak egy ilyen gazda érdekképviseletet, amely akár az agrárium jövőjét is megtudná határozni térségenként, régionként. Nagyon jó néven vették a gazdák, hogy a magyar állam minket támogatott ennek a hálózatnak a létrehozásában, de azt látom, hogy kevesen vagyunk. Kevesen vagyunk szakemberek is, a térségben is kevesen vagyunk, és igény lenne ránk. Most a jelenlegi állapotban mindenki megoldja valahogy. Másképpen is lehetne, például a gazdáknak lehetne tanácsot adni, hogy vessél lucernát vagy ültessél fokhagymát, mert lehet, hogy jövedelmezőbb, nem csinálja senki, és plusz ott a támogatás. Ilyenre is igény volna szerintem. Én az érdekképviseletben látom a hiányt, na meg az értékesítésben volna fontos a felkarolásuk, segíteni a gazdaembernek, a marketingben, menedzsmentben. Itt vannak különböző jó

példák, ezeket meg kell tanulni, meg kell mutatni a gazdáknak, hogy ezt így is lehet, össze kell fogni, tejterméket kell csinálni, hozzáadott értékeket kell teremteni, vágópontot kell létrehozni, húsfeldolgozót, hústermékeket, gyümölcsöt, gyümölcsfeldolgozót, zöldséget. Készítettünk egy felmérést, és Csík környékén a zöldségtermesztéssel eléggé gyengén állunk, a krumplit leszámítva. Itt is eléggé ki vagyunk szolgáltatva.

Köszönöm szépen a beszélgetést!

Az interjút készítette: Szász Mária-Magdolna

Hatos György

Szaktanácsadó, Székely Gazdaszervezetek Egyesülete

„Nekünk is, szaktanácsadóknak, folyamatosan tanulnunk kell...”

Az első témakör, ami kapcsán beszélgetni szeretnék Önnel, az az ismeretterjesztés, tanfolyam jellegű vagy más típusú szakmai képzés. Szakemberként milyennek ítéli meg az agrár témakörben a szakmai ismeretterjesztést, tanfolyam jellegű képzéseket?

Szerintem ezek nagyon fontos dolgok. Az a helyzet, hogy a technológia, az agrártudomány folyamatosan fejlődik. Mindamellett, hogy fejlődik, a klímaváltozással is olyan kártevők és problémák elé vagyunk állítva és kényszerítve, amelyeket folyamatosan néznünk kell, követnünk kell és ebből kifolyólag folyamatosan meg kell újulnunk minden egyes esztendőben. Hosszú évek óta, én most magyarországi példát fogok mondani, azon dolgoznak, hogy minden egyes esztendőben dokumentálják a hőmérsékleteket, csapadékmennyiséget, meg a különböző betegségek megjelenését azért, hogy a következő évekre tudják előre jelezni, hogy most körülbelül mire számíthatunk, mit várhatunk. Annyira meg van változva, hogy még ezeket is nagyon nehezen tudjuk kiszámolni most ebben az időszakban. Minden segítség a gazdáknak jól jön ebből a szempontból, hogy ha tudunk ezeken segíteni. Itt mondjuk kicsit nálunk Erdélyben, a székelyeknél kicsit nyakas a székely és nehezebben tanul. Az egyik kollégám nemrégiben úgy mondta, hogy a székely olyan, hogy szeret magán tanulni. Amikor már „nem megy annyira az élet” akkor van az, hogy „na komám, te akkor hogy csinálod?”. Akkor már érdekli a téma, de addig nagyon nehéz például az embereket bevonni egy beszélgetésbe vagy összehívni egy új eszköznek a bemutatására, megbeszélésére. Ezen kell mi folyamatosan dolgozzunk, hogy amin tudunk azon változtassunk, egy bizalmat építsünk ki az emberekkel a térségünkben, hogy bátran, bármikor, ha valami problémájuk van, merjenek felhívni és a tudásunknak megfelelően tudjunk minél jobban válaszolni és útbaigazítani.

És a tapasztalatok alapján inkább ezek a személyes megkeresések a gyakoribbak, vagy a szakmai kiadványok stb.?

Inkább, legalábbis nálam, a személyes megkeresés a gyakoribb. Persze dolgozunk azon is, hogy csoportokat hozzunk létre, nyitottak vagyunk bárkinek a csatlakozására az agrár témakörrel kapcsolatosan és a megjelenő cikkeket folyamatosan megosztjuk a csoportokban az emberekkel. Ha kérdések vannak, azokra is szívesen válaszolunk. Azok is leggyakrabban úgy szoktak működni, hogy kevesebben írnak be a csoportba, inkább privátba, személyesen beszéljük meg. Ez is úgy van, hogy az embereknél mindig a témakörök változnak. Az egyiknél fóliaház van, kisebb méretű, nagyobb méretű, a másiknál üvegház van, másabb méretekkel, másabb fekvéssel, másabb talajtípussal, s akkor ezek mind annyira személyre szabottak. Van olyan, hogy az egyiknél egy kalciumhiány lép fel, a másiknál felszaporodik valamilyen kártevő és akkor azokra keressük a megoldást, arra, hogy azokat a növényeket megszabadítsuk. Továbbá törekszünk, törekszik mindenki arra, hogy főleg amit maguknak termelnek, vagy a családtagoknak, azt minél inkább vegyszermentesen tudják csinálni, minél egészségesebb legyen az a táplálék, ami fogyasztásra kerül.

Ön hogy látja, a gazdáknak van igényük a tanulásra?

Én nagyon remélem és azt mondanám, hogy igen, van igényük. Az a probléma a gazdáknál legtöbbször, hogy ilyenkor szezonban mindenki nagyon elfoglalt. Nagyon rohanó világot élünk és akkor mindenki maximálisan meg akar felelni mindennek és túl sokat magára vállal, persze jómagam is. Azon vagyunk, hogy maximálisan próbáljunk teljesíteni és nagyon kevés mindenre jut időnk. Ha tanulásról beszélünk és nézzük a piramist, akkor az a csúcsa fele van. Mindig úgy van az ember, hogy ha most szembesül egy problémával, akkor meg kell oldani. Ugyebár azt megkérdezzük, ami érdekel, hamar utána olvasunk, de egy témakört egészen átnézni, átrágni, arra nem mindig van idő. Én azt látom, hogy ugyebár a gazdáknál is ősztől a téli időszak az, amikor több idejük van, szabad délutánjaik és azokra szervezni egy-egy fórumot, kerekasztal beszélgetést, és akkor lehet a gazdákkal megfelelőképpen egy témáról szépen elbeszélgetni. Ilyenkor nyáron nehéz.

Az agrártermelők számára gyakran merülnek fel napi gondok, problémák a termelésben, a gazdálkodásban, amit a gazda nem feltétlenül tud egymaga megoldani. Ilyenkor szoktak igénybe venni szakmai segítséget?

Igen, de ezt ismét arra tudom visszavezetni amit az imént is beszéltünk, hogy vannak gazdák, akik már hosszabb ideje ismerik az embert és ki van alakulva egy bizalmi kapcsolat, és azok akkor hívnak egyből. Vannak olyanok, hogy na több feketeribizlit sajtoltam mint amennyi edényem van és akkor hamar meg kellene oldjuk, kellene még öt darab öt literes korsó. S akkor egy másik gazdával, egy szőlős gazdával próbáljuk összehozni őket. Kicsi dolgok, de ha ezekben is segítünk a gazdáknak, ezeket az apró dolgokat is megoldani, akkor utána másképpen fordulnak hozzánk és más véleménnyel vannak rólunk. Ha pozitív a megítélés, akkor utána a másik gazda is másképpen fog és mer felhívni minket.

És a kezdő gazdák tekintetében gyakori-e a segítségkérés?

Mi azon vagyunk és azt szeretnénk, ha minél többen keresnének meg, minél szélesebb körben tudnánk az embereknek segíteni. A minap pont egy zetelaki fiatalembernek próbáltunk segíteni, hogy nézzük meg, bele tud-e ő is kerülni a rendszerbe, hogy tudjon ő is pályázni.

Esetleg Önnek milyen javaslatai, megoldási lehetőségei vannak ezen a téren? Hogyan lehetne még inkább előmozdítani, hogy a gazdák forduljanak segítségért, és nem csak abban az esetben, amikor már probléma van, hanem megelőzés, ismeretszerzés céljából is?

Ezt folyamatos munkával fogjuk tudni csak elérni. Magyarországon ezen már több évtizede dolgoznak, hogy ezt megfelelőképpen kialakítsák. Nekünk is ehhez még sok munka kell. Addig amíg az emberek nem ismernek meg és nem látják azt, hogy mi nem a pénzért csináljuk, hanem azért, hogy a térségnek segítsünk, a gazdák fejlődjenek. Ha a gazdák fejlődnek és könnyebben, jobb minőséget tudnak előállítani, ezáltal nekünk jobb minőségű étel kerül az asztalunkra. Azt mi folyamatosan meg tudjuk vásárolni a gazdáktól, nekik abból tőkéjük lesz, amiből tudják fizetni az adókat, illetékeket, és az infrastruktúra egyből növekedni fog és a gazdaságok is előrébb fognak haladni. Ez így generálja folyamatosan magát.

Akkor lényegében egy mentalitásváltásra lenne szükség?

Igen, teljes mértékben. Az volna jó, hogy ha minél több fiatal meglátná a lehetőséget abban, hogy igen is a mezőgazdaságból, a növénytermesztésből, állattenyésztésből is meg lehet élni. Ha az ember jól csinálja, akkor tisztességes jövőt lehet a családnak biztosítani belőle, én azt hiszem, hogy akkor egy óriási fejlődést érnénk el.

A gazdálkodás terén ugye a műszaki, technológiai újítás is bekövetkezett, persze ez nagyon költségigényes.

Igen, ez persze mindig úgy épül fel, hogy a technológiát meg kell vásárolni. Ahhoz, hogy mi könnyebben tudjuk a munkánkat elvégezni, folyamatosan meg kell újuljunk. Ha egy gyümölcsösről beszélünk, akkor az hosszabbtávú befektetés. De a lényeg, hogy folyamatosan meg kell újuljunk, eszközök kellenek. Azt szeretné elérni az ember, hogy nekünk is hasonló technológiánk legyen a munka elvégzéséhez, mint nyugatnak, mint egy osztrák gyümölcstermesztőnek. Oda nekünk óriási tőkére lenne szükségünk. Amíg azokat a tőkéket nem tudjuk előteremteni és lehívni, ha nincs nekünk ahhoz megfelelő hátterünk, addig nem tudunk olyanok lenni. Az a helyzet, hogy itt nálunk az emberek nagyon nehezen mernek belevágni, kölcsönöket felvenni olyasmire, amiben nem látja az ember az alagút végét. Főleg a másik probléma, amit én látok az az, hogy itt a politikai helyzet jelenleg Romániában még nem engedi meg azt, hogy tíz évre tervezzünk nem hogy hosszabb időre. Sajnos nagyon gyorsan változnak a dolgok, gyorsan olyan törvények jelennek meg, hogy például amikor az ember rákészül egy kultúrának a készítésére, akkor másik esztendőben változtatnak az APIA-nál a törvényeken. Pár évvel ezelőtt mondták a lucernának, hogy most ennyi lesz a kifizetési ára hektáronként, jó pár gazda meglátott egy lehetőséget benne, megnyomták azt. Az emberek az ilyen réseket szokták megrohamozni, és nincs egy kiegyensúlyozott politika ebből a szempontból. Az emberek úgy vannak, hogy kapkodnak ide-oda. Ha lenne egy megfelelő stratégia, akkor ezeket át lehetne hidalni és ki lehetne küszöbölni. Nekünk folyamatosan dolgoznunk kell rajta, és a gazdák meglátásait, sérelmeit, gondjait képviselnünk kell és továbbítanunk kell felfele a politikumnak.

Ön hogy látja, van-e kapcsolat, összefüggés a képzettség és tudásigény, valamint a műszaki újítások elfogadása között a gazdák tekintetében?

Természetesen van. Azért van az, hogy jó pár fiatal mezőgazdász van, mert pár évvel ezelőtt volt egy olyan program, hogy egy szervezet, vagy egyesület Hargita megyeében tóborozott fiatal, mezőgazdaságba dolgozó embereket külföldre, akik pl. Svájcba, Németországba dolgoztak. Azok közül, akik kint dolgoztak, pénzt kerestek, gépeket vásároltak, gépeket hoztak haza és nekifogtak azokkal a gépekkel munkálkodni. Ők kint már láttak, tanultak, új technológiai tudást sajátítottak el, és azokkal a tapasztalatokkal haza jöttek és neki kezdtek gazdálkodni. Rengeteg pozitív példa van! Sok fiatal ember ezek közül most itthon egy nagyon jó gazdaságot indított el és folyamatosan dolgozik azon, hogy azt a gazdaságot tovább vigye, bővítse. Ezek a fiatal emberek nagyon pozitív példák itt a térségnek is.

Akkor lényegében ők „haza hozták a tudást"!

Pontosan így van. Úgy is fogalmazhatunk, hogy ők effektív dolgozni mentek ki, de a tudást haza hozták. Rengeteg ilyen fiatal van, akiknek ha megfelelő lehetőséget tudnánk biztosítani, akkor nagyon sok szép eredményt és példát lehetne elkönyvelni az évek folyamán. Sokan vannak olyanok, akik Németországban, erdőgazdálkodásban dolgoztak, és ezek fiatal, huszonéves legények. Például elmondta az egyik egy múltkori megbeszélésen például az egész technológiáját a fenyőfa csemetének, a karácsonyfának a termesztéstechnológiáját, hogy hogyan is kellene csinálni. Csak úgy vannak ezek a fiatalok, hogy nincsen tőkéjük, nincsen területjük. Ezeknek az embereknek ha tudnánk például valamilyen szinten ezeket a tőkéket, lehetőségeket biztosítani, akkor abból egy jó megélhetési lehetőség lenne annak a fiatalnak és családjának. Sőt, annak a térségnek is egy húzóerő tudna lenni, mert lehet, hogy ha kicsit kinőné magát ez a gazdaság, akkor egy pár éven belül, tíz-húsz embernek munkahelyet tudna biztosítani itthon, ami óriási dolog. Nagyon oda kell figyeljünk erre a fiatal generációra. Az a helyzet, hogy itt nálunk egy óriási törés lesz a generációváltásban. Sajnos a fiataljainkat nem tanítjuk meg gazdálkodni. Ez egy óriási probléma. Én, mint a technológiai líceumnak betanító tanára, gyakorlatoztató szaktanára, azt látom, hogy azok a fiatalok, akik faluról kerültek be, másképpen tudunk dolgozni velük. Ők másképpen fognak meg egy szerszámot, láttak még gereblyét, láttak még kaszát és más a hozzáállásuk. Aki etetett meg egy állatot, tudja, hogy annak vizet kell adni, vagy egy növényt meg kell öntözni, van

kötődése már. Mindez által van kötődése a növényhez, van kötődése a földhöz és másképpen éli meg az egész dolgot. Például Keresztúrról voltak, tömbházból gyerekek, oda kerül hozzám egy 15-16 éves gyerek és én kell megmutassam neki, hogy ezt a gereblyét így fogd meg fiam és így húzd meg. Abból nagyon nehezen lehet olyan szakembert képezni, aki a mezőgazdaságban megfelelően el tud helyezkedni. Ezeknek is van lehetőségük, ezekből is akikben akarat van és céltudatos, bármit elérhet, bármit meg tud csinálni. Akik másképpen nőttek fel, közelebb állnak sokkal könnyebben tudnak haladni. Ők már úgymond érezték a bőrükön.

A szakmai ismeretterjesztésben, tájékoztatásban, vagy akár a képzésben, a gyakorlati tanácsadásban, ezek az új digitális eszközök kaptak szerepet? Gondolok itt mobil applikációkra, távtanácsadásra.

Most a vírusos helyzetben sajnos legtöbbször csak így tudunk, legtöbbször telefonon beszélünk. A gazdák is szerencsére már fejlődnek, akár az idősebbek is. Mindjárt mindenkinek van már Facebook-profilja.

Akkor a közösségi média is lehetőséget biztosít ezen a területen is.

Igen, a közösségi média is egy nagyon jó lehetőség, a cikkeket is nagyon gyorsan meg lehet osztani, sokan hozzá is férnek. Ha én esetleg beszélek valamiről, előkapják a telefonjukat, gyorsan utánanéznek, bármilyen nyelven, sok minden elérhető, ezáltal sok információhoz hozzá tudnak jutni a gazdák, például egy növényvédelemnek tekintetében is. Sokkal könnyebben hozzá tudnak férni az emberek az információhoz, csak akarniuk kell.

Nekünk is szaktanácsadóknak, folyamatosan tanulnunk kell. Eddig például a Zoom-ot nem nagyon használtuk, most mindjárt minden beszélgetésünk azon keresztül zajlik. Meg kellett nézzük, meg kellett tanuljuk, és így vagyunk a többi eszközzel, applikációval is. Folyamatosan jelennek meg új dolgok, nekünk is meg kell vásárolnunk egy PH mérőt stb. Ha kimegyünk a gazdához és ezek, és hasonló eszközeink nincsenek meg, a gazda elmondja, hogy ő mit csinált, mi történt, amire ő is visszaemlékszik, de vannak olyan faktorok is, amikre nem emlékszik. Felszúrunk egy kis adatrögzítőt, ami rögzíti a hőmérsékletet, a páratartalmat, a talajban a só koncentrációnak az összetételét. Ez naprakészen, folyamatosan rögzíti, oda megyünk telefonnal, applikációval, összekapcsoljuk, lekérjük az adatokat és onnantól már látjuk, hogy az elmúlt időben percre pontosan a gazda mikor öntözött, a hőmérséklet mekkora volt akkor, ha nagyok voltak a hőmérsékleti különbségek,

akkor az már stresszfaktor. Ugyanakkor azt is megtudjuk, hogy milyen tápanyag jutott a növénynek, ha pl. az egyik tápanyagból többet juttatott ki a gazda, mint ahogyan kellett volna, azt az eszköz jelzi. Ha a talaj PH-ja valamilyen irányba elmozdult és a növény nem tolerálja a savasabb PH-t, akkor az eszköz mutatja, és tudunk szólni a gazdának, hogy akkor mit kell tenni. Ezek az eszközök azért vannak kitalálva, csinálva, mert folyamatosan használni kell őket. Amíg a gazdák ezekkel nem kerülnek kapcsolatba, nem beszélünk róluk, vagy nem látják, hogy mennyit tudnak segíteni, megkönnyíteni a munkát, addig sajnos ők nincs honnan tudják. Ezen dolgozni kell folyamatosan.

Akkor lényegében ez egy minta a gazdák számára!

Igen, én tanárként is úgy tartom, hogy pozitív példákat kell mutassunk. Olyan példát kell mutatni, amire a következő generáció felnézhet és onnantól ők már tudnak fejlődni, ihletet meríteni.

Köszönöm a beszélgetést!

Az interjút készítette: Szász Mária-Magdolna